

Казка про калинову сопілку (скорочено)

Оксана Забужко

Дівчинка народилася з місяцем на лобі — невеликою багряною міткою-серпиком. Мати переживала, що то за знак, хотіла вірити, що на добре, на якусь особливу долю. Вечорами розчісувала доньку, розказувала казки про дівчину-золотоволоску, про Ганну-панну. Ганна росла гордою, розумною не по літах, а сільські кумасі тільки дивувалися. Не знали, яка гризота матері Марії — адже вона вийшла за свого чоловіка Василя з досади.

Коли її прийшли сватати, батько не дозволив віддатися за любого, але далекого й непевного чоловіка. Тоді вона дала згоду першим, які прийшли, сватам. Незабаром батько помер і часто приходив до дочки у снах.

Друга дочка, Оленка, народилася кволенькою, плаксивою. Батько за нею упадав, панькався понад міру, захищав від матері, навіть на роботу брав, вставав уночі до малої, співав пісню. Ця пісня так вразила Ганнусю, що вона з ревностів відлупцювала Оленку й добряче дістала за це від матері.

Сестри щодалі все більше не любили одна одну. Мала намагалася весь час вивести із себе Ганнусю, дратувала її, старша сестра була молодшу.

Батько, ніби відчуваючи за собою якусь вину, привіз Ганнусі з ярмарку багато шовкових стрічок, а Оленці — тільки горіхів та родзинок. Якось, дивлячись на місяць, Ганнуса спитала батька про плями на ньому. І той розповів про Каїна та Авеля. У дівчини залишилося лише одне питання: чому Бог прийняв жертву Авеля і не прийняв Каїнової, чому одного брата полюбив більше, адже вони обое добре працювали.

Якось до них завітала циганка і сказала, що Ганнусі краще б піти в монастир, бо не будуть батьки нею тішитися. А от про молодшу подбають і так. Марія здивувалася і стривожилася, але, звичайно ж, відмовилася.

Ганна стала вже дівчиною, і про неї розпитували матері сільських парубків. Декотрі й сватів уже засиляли, але отримали чемну відмову — мала ще. Мати більше вболівала за Ганну, а батько — за Оленку, то й приліпилося — дідова дочка й бабина дочка.

Ганна могла визначати, де є вода, щоб копати криницю. Це виявилось випадково, і з тих пір її запрошували в усі навколишні села. Мала вже й свій заробіток. Якось на ярмарку, побачивши отамана чумаків, спитала у матері, що то за біла пані поряд із ним сидить. Мати, звичайно, нікого не побачила. Потім виявилось, що ті чумаки завезли чуму.

Оленка вилюднилася, зробилася славним дівчам. Найбільше любила прясти. Але продовжувала робити сестрі різні капості. Ганнусі не хотілося й бути в хаті.

Через хатні заколоти Ганна переставала чути воду. Якось замість води показала на вбитого й закопаного чоловіка, вказала й на вбивцю.

Дівувати сестри почали майже одночасно. Батькам довелося справити їм чимало одягу, хоч Ганна й сама вже заробляла, але не вважала це серйозним, не дорікала сестрі, що й та користується її працею.

Ганнусю в гурті обирали на Лелю й на "тополю", вона була в усьому найгарнішою. Тому інші трималися якось осторонь, не вважали за свою, і це засмучувало дівчину.

Якось Ганнусю помітив найкращий та найбагатший хлопець на селі Дмитро Маркіянів. Найняв для неї музики, сказав, щоб вийшла увечері на леваду. Вона відмовилася. Усі вже вважали їх гарною парою, навіть не думали, що дівчина буде проти. Дмитро не любив, щоб було не по його, підстеріг Ганну і ледь не взяв силою. Вона вкусила його і втекла.

Непомітно розквітла й Оленка. Коли восени прийшли свати, Ганнуса не одразу й зрозуміла, що Дмитро сватає не її, а молодшу сестру.

Це був сором. У душі Ганни застигла образа, потім усе гостріше їй хотілося помститися. Якось, повертаючись додому, знайшла красивий чоловічий пояс. Узяла додому, поклала під подушку. Уночі якийсь приємний чоловічий голос сказав, щоб повернула пояс, а як не оддасть, то мусить стати його дружиною. Вирішила, що то і є її доля.

Щоночі дивний чоловік був із нею, а на ранок відлітав через комин, як дим. Ганнуса змарніла, тільки й ждала ночей. А ще мріяла про помсту Оленці. Адже незабаром — її весілля, і вони, мабуть, разом із Дмитром задумали її так покарати.

У неділю Ганна взяла ніж і запропонувала Оленці піти до лісу прогулятися. Та погодилася, і Ганна її там зарізала. Повернулася надвечір сама не своя, на питання, де сестра, говорила, що не знає. Чоловіки шукали Оленку в лісі, але так і не знайшли.

Ганна збожеволіла, лежала мовчки на печі вагітна. Одного разу селом проходила чумацька валка. До Василя й Марії попросилися переночувати кілька. Стали розмовляти. Молодий чумака вийняв сопілку, вирізану з калини біля села, а та заспівала Оленчиним голосом. Ганнуса скочила з печі й зареготалася, сказала, що справдилося все. Зрозуміли, хто вбивця, послали по сторожу. Поки прийшли, а в хаті нікого не виявилося, тільки на полу слід смоляний залишився.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

На матеріалі усної народної творчості та біблійної легенди письменниця створила оновлений міф про двох сестер, у якому розглядає вічні філософські категорії життя і смерті, добра і зла, любові й ненависті. Важливими моментами у творі є проблема батьківського виховання, поняття про щастя "на зло", стосунків у родині, врешті-решт, вибору людини, пошуку нею істини.